דְּאָמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ, כָּל נִכְסֵי דְּבֵי בַּר סִיסִין מְזַבְּנִינָא לָךְ – כל אותם קרקעות שקניתי מאדם ושמו בר סיסין, מכורים לך. חֲוַאי הַהִיא אַרְעָא דַּהֲוָה מֵיקֵרֵי דְּבֵי בַּר סִיסִין – היתה קרקע אחת שאכן קרויה 'דבי בר סיסין'. אלא שאָמַר לֵיהּ המוכר ללוקח, הָא – שדה זו, לַאו דְּבֵי בַּר סִיסִין הִיא – לא קניתיה מבר סיסין, וְאֵיקְרוּיֵי הוּא דְּמֵיקְּרָיָא – אלא רק נקראת היא דְּבֵי בַּר סִיסִין, ואינה בכלל השדות המכורים לך. אָתוּ – באו המוכר והקונה לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן. אוֹקְמָא בֵּידָא דְּלוֹקֵחַ – העמידה רב נחמן ביד הלוקח. אָמַר לֵיהּ רָבָא לרב נחמן, דִּינָא הָכִי – וכי כך הוא הדין, הלא כלל הוא בידינו, הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה, ולוקח זה שמספק רוצה להוציא את הקרקע מידי המוכר המוחזק בה, עליו להוכיח בראיות שאכן קרקע זו נמכרה לו. וכיון שאין לו ראיה, יפסיד.

מסיימת הגמרא את הקושיא: קַשְׁיָא דְּרָבָא אַדְּרָבָא, קַשְׁיָא דְּרַב נַחְמָן אַדְּרַב נַחְמָן, שהרי בסוגייתנו בנידון של 'שכוני גוואי' סובר רבא להעמיד את הבית ביד הלוקח, ואילו לענין נכסי בר סיסין סובר שיש להעמיד את השדה ביד המוכר. וכמו כן קשה על רב נחמן שבשכוני גוואי פוסק להעמיד את הבית ביד המוכר, ואילו שם מעמיד רב נחמן את הקרקע ביד הלוקח.

מתרצת הגמרא: דְּרָבָא אַדְּרָבָא לֹא קַשְׁיָא – אין להקשות סתירה בדברי רבא, משום שסובר רבא שבכל ספק ממון, יש להעמיד את הממון בידי מי שמוחזק בו. ולכן, הָתָם לגבי מי שקנה את נכסי דבי בר סיסין, מוֹכֵר קָאֵי בְּנִכְסֵיהּ – המוכר הוא זה שמוחזק בנכסים, שעתה נמצאת הקרקע ברשותו, ורק הנידון האם מכר אותה ללוקח, וכל שאין הלוקח מביא ראיה, מעמידים אותה בחזקתה ביד המוכר. אולם הָכָא בנידון לגבי 'שכוני גוואי', לוֹקֵחַ קָאֵי בְּנִכְסֵיהּ – הלוקח, כלומר המחזיק, הוא זה שבבר מוחזק בקרקע שלש שנים, ורק המוכר מבקש עתה להטיל ספק בחזקתו. וכיון שכך מעמידים הקרקע היכן שהיא, והיינו ביד הלוקח, עד שיברר המערער שהדין עמו.

דְּרַב נַחְמָן אַדְּרַב נַחְמָן נַמִּי לֹא קַשְׁיָא, שהטעם שלגבי נכסי בר סיסין העמיד רב נחמן את הקרקע בידי הלוקח, בֵּינָן דְּאָמַר לֵיהּ המוכר נְכסי דְּבֵי בַּר סִיסִין מכורין לָךְ, וּמֵיקְּרָיָא דְּבֵי בַּר סִיסִין – ואף קרקע זו אכן נקראת בפי כל דבי בר סיסין, הרי שנראים הדברים שלפיכך נקראת כן שאכן מהם קנאה, אלא שהמוכר טוען שלא קנאה מבר סיסין, לכך עֲלֵיהּ דִּידֵיהּ רַמְיָא לְגַלּוּיֵי דְּלַאו דְּבֵי בַּר סִיסִין הִיא – עליו מוטל להוכיח שאין קרקע זו קנויה מבר סיסין. וכל עוד שלא הוכיח כן בעדים, אין מעמידים את הקרקע בידו אלא בידי הלוקח.

אֲבָל הָכָא בנידון של 'שכוני גוואי', שרוצה הלוקח להעמיד את הבית ברשותו מכח חזקתו, לֹא יְהֵא אֶלָּא דְּנָקֵיט שְׁטָרָא – אף אם נדון את החזקה כבמקום שטר הראיה, וכמי שמחזיק בידו שטר ממש, אך כאשר בא המוכר ומערער על החזקה, הלא אף לגבי אדם הקונה שדה, ומוכיח הוא את זכותו על ידי שטר, כאשר מערער המוכר על השטר, מִי לֹא אָמְרִינַן לֵיהּ קַיֵּים שְׁטָרָךְ וְקוֹם בְּנִיכְסֵי – האם לא אומרים לו קיים שטרך ותעמוד בידך הנכס הנקנה, אף כאן אומרים לו הוכח את חזקתך שהיתה חזקה ראויה, ותזכה בבית.

מעשה נוסף בערעור על חזקה: הַהוּא דְּאָמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ מַאי בָּעֵית בְּהַאי בֵּיתָא – מה עושה הנך בבית זה שהכל יודעים שהוא שלי. אָמַר לֵיהּ המחזיק, מִינָּךְ זְבַנְתֵּיהּ – ממך קניתי את הבית, וַאֲכַלְתֵּיהּ – וכבר החזקתי בו שְׁנֵי חֲזָקָה. אָמַר לֵיהּ המערער למחזיק, בְּשׁוֹקֵי בָּרָאֵי חֲוַאי – בשווקים חיצונים הייתי, כלומר בארץ מרחקים במקום שהשיירות אינם מצויות מכאן לשם, ולא נודע לי שהחזקת בביתי ולכך לא מחיתי, ואין חזקתך חזקה. אָמַר לֵיהּ המחזיק, וְהָא אִית לִי סָהֲדֵי דְּכָל שַׁתָּא הֲוָה אָתֵית תְּלָתִין יוֹמֵי – הלא יש לי עדים שבכל שנה הייתי מגיע לכאן לשלושים יום, ובאותו זמן היית יכול למחות בי. אָמַר לֵיהּ המערער, תְּלָתִין יוֹמֵי בְּשׁוֹקֵי הֲוָה טָרִידְנָא – בימים אלו עסוק הייתי בשוק לצרכי מסחר, ואף בהם לא נודע לי שהחזקת בביתי. אָמַר רָבָא, אכן עֲבִיד אִינִישׁ דְּכָל תְּלָתִין יוֹמֵי טָרִיד בְּשׁוֹקָא – עשוי אדם להיות טרוד במסחרו במשך שלושים יום, וכיון שלא נודע לו שהחזיק זה בביתו לא מחה על כך, וחזקתו אינה חזקה.

הגמרא מביאה מקרים שבהם ערער אדם לומר שהוא בעל הקרקע ולא אותו אדם שמכר הקרקע למחזיק: הַהוּא דְּאָמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ, מַאי בָּעֵית בְּהַאי אַרְעָא – מה עושה הנך בקרקע זו ששלי היא, אָמַר לֵיהּ המחזיק, מִפְּלָנְיָא זְבִינְתֵּיהּ דְּאָמַר לִי דִּזְבָנָהּ מִינָּךְ – קניתי את הקרקע מפלוני, ואותו פלוני אמר לי שקנה אותה ממך. אָמַר לֵיהּ המערער למחזיק, אַתְּ לַאו קָא מוֹדֵית – וכי אינך מודה

אגרות קודש

ב"ה, עש"ק ט"ו בשבט, ה'תשכ"ב
ברוקלין, נ. י.

הרה"ג הוו"ח אי"א נו"נ רב פעלים בעל מדות

וכו' לוי שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו הזמנה והודעה ע"ד ת"ת דרבים במסכת קדושין, ומסיבת הסיום במוצש"ק אור ליום ראשון בשבת דפרשת מתן תורה.

ודבר בעתו מה טוב, שהרי סיום המסכת - תניא ר' נהוראי אומר כו' - מדבר במעלת התורה, מעלתה לא רק בנוגע לעולם הבא ועניניו, כי אם גם בהנוגע לעולם הזה ועניניו, ואדרבה - ההדגשה היא איך שטובה היא מכל אומנות שבעולם בנוגע לשכר בעולם הזה.

ולהעיר בסיום הנ"ל, שלכאורה מצינו בזה היפך הכלל הידוע, אשר הברייתא מוסיפה על הענינים שבמשנה ומבארת ומפרטת אותם יותר, דכיון שנתרבו הגזירות ונתמעטו הלבבות וכו' הרי

המשך בעמוד רכט

דְּהַאי אַרְעָא דִּידִי הִיא וְאַתְּ לֹא זְבִינְתָּהּ מִינַּאי – שהקרקע שלי היא, ואילו אתה לא קנית ממני, אם כן זיל לַאו בַּעַל דְּבָרִים דִּידִי אַתְּ – צא מן הקרקע שאינך בעל דין עמי כלל. אָמַר רָבָא, אכן דִּינָא קָאָמַר לַיהּ – צודקים הם דברי המערער, ומוציא את הקרקע מהמחזיק.

מעשה נוסף: הַהוּא דְּאָמַר לַיהּ לְחַבְרֵיהּ, מַאי בָּעֵית בְּהַאי אַרְעָא – מה עושה הנך בקרקע זו. אָמַר לֵיהּ המחזיק, מִפְּלָנְיָא זְבִינָהּ וַאֲכַלְתֵּיהּ שְׁנֵי חֶזְקָה – קניתי הקרקע מפלוני ואכלתי בה שנות חזקה. אָמַר לֵיהּ המערער, פְּלָנְיָא גַּזְלָנָא הוּא – פלוני זה גזל את הקרקע ממני. אָמַר לֵיהּ המחזיק למערער, וְהָא אִית לִי סָהֲדֵי דְּאָתֵית בְּאוּרְתָּא וְאָמְרַת לִי זַבְּנֵהּ לִי – הלא יש לי עדים שבאת אלי בלילה קודם שקניתי הקרקע, ובקשת ממני שאקנה הקרקע עבורך. ואם אכן היתה הקרקע שלך, היה לך לתובעו למוכר ולהוציא ממנו הקרקע חינם, ולא לאבד מעותיך. אָמַר לֵיהּ המערער למחזיק, לכך רציתי לקנות הקרקע ולא לתובעו לדין, משום דַּאֲמִינָא אִיזְבּוֹן דִּינַאי – אמרתי בלבי, עדיף שאקנה בדמים מועטים את הראוי להגיע לי בדין, ולא לטרוח ולבוא בדין עם הגזלן. אָמַר רָבָא, אכן עָבִיד אִינִישׁ דְּזָבַן דִּינֵיהּ – עשוי אדם לקנות את המגיע לו בדין, וכגון אדם תם שאינו רוצה לבוא לקטטה ומחלוקת.

מעשה נוסף: הַהוּא דְּאָמַר לַיהּ לְחַבְרֵיהּ, מַאי בָּעֵית בְּהַאי אַרְעָא – מה עושה הנך בקרקע זו. אָמַר לֵיהּ המחזיק, מִפְּלָנְיָא זְבִינָא וַאֲכַלְתֵּיהּ שְׁנֵי חֶזְקָה – מפלוני קניתיה וכבר אכלתי בה שנות חזקה ולכך לא נזהרתי לשמור את שטר המכירה. אָמַר לֵיהּ המערער, וְהָא נְקִיטְנָא שְׁטָרָא דְּזַבְנֵי לֵיהּ מִינַּיהּ הָא אַרְבָּעִי שְׁנֵי – והרי יש לי שטר שקניתי את הקרקע מאותו פלוני לפני ארבע שנים, ואותו פלוני שמכר לך הקרקע לפני שלש שנים מכר לך קרקע שאינה שלו. אָמַר לֵיהּ המחזיק, מִי כָּתְבִתְּ שמה שאמרתי 'שְׁנֵי חֶזְקָה', תְּלֵת שְׁנֵי קָא אָמֵינָא – כוונתי היתה לשלש שנים בלבד, שְׁנֵי חֶזְקָה טוֹבָא קָא אָמֵינָא – כוונתי היתה שכבר שנים רבות החזקתי בה, ואף יש לי עדים על כך, ונמצא שקניתי הקרקע מפלוני לפני הזמן הכתוב בשטרך ואותו פלוני מכר לך את הקרקע שלא כדין, שבאותו זמן שמכרה לך היתה כבר שלי. ומה שלא אמרתי בתחילה שהחזקתי בה הרבה שנים לפי שלא הייתי יודע שיש בידך שטר בן ארבע שנים. אָמַר רָבָא, אכן עֲבִידִי אִינְשֵׁי דְּקָרוּ לִשְׁנֵי טוֹבָא שְׁנֵי חֶזְקָה – עשוי אדם לקרוא לשנים רבות 'שני חזקה', ויכול המחזיק לבאר שזו היתה כוונתו.

הגמרא מגבילה דין זה: וְהֵנֵי מִילֵּי באופן דַּאֲכָלָהּ שָׁבַע – שהחזיק זה בקרקע כבר שבע שנים, דְּקָרֵים חֶזְקָה דְּהַאי לִשְׁטָרָא דְּהַהּ – שבכך נמצא שכבר החזיק זה שלש שנים קודם שכתב המוכר את השטר למערער,

מעשה נוסף: הַהוּא דְּאָמַר לַיהּ לְחַבְרֵיהּ, מַאי בָּעֵית בְּהַאי אַרְעָא – מה עושה הנך בקרקע זו. אָמַר לֵיהּ המחזיק, מִפְּלָנְיָא זְבִינָא וַאֲכַלְתֵּיהּ שְׁנֵי חֶזְקָה – קניתי הקרקע מפלוני ואכלתי בה שנות חזקה. אָמַר לֵיהּ המערער, פְּלָנְיָא גַּזְלָנָא הוּא – פלוני שמכר לך גזל ממני את השדה. אָמַר לֵיהּ המחזיק, וְהָא אִית לִי סָהֲדֵי דַּאֲתֵאי אִימְלְכִי בָּךְ וְאָמְרַת לִי זִיל זַבֵּין – הלא יש לי עדים שהתייעצתי עמך לפני רכישת השדה ויעצת לי לקנותה, ואם היתה השדה שלך כיצד יעצת לי לקנותה, אָמַר לֵיהּ המערער למחזיק, אף שהקרקע שלי יעצתי לך לקנותה משום שהַשְׁתָּא נוֹחַ לִי הָרַאשׁוֹן קָשֶׁה הֵימֶנּוּ – אתה השני שמחזיק בשדה זו, נוח לי יותר שאוכל להוציאה ממך בדין, ואילו הראשון שמכרה לך אדם קשה הוא להוציא ממנו, ואין במה שיעצתי לך לקנותה הודאה שאכן הקרקע אינה שלי. אָמַר רָבָא, אכן דִּינָא קָאָמַר לַיהּ – דין אמת אמר המערער, ומוציא את הקרקע מהמחזיק.

מקשה הגמרא: כְּמַאן – כדעת מי פסק רבא כך, האם כִּדְעֵדת אַרְמוֹן, וכמו דְּתָנָן, הָעוֹרֵר עַל הַשָּׂדֶה – מכר שמעון שדה ללוי וראובן ערער על השדה וטען ששלו היא, וְחָתוּם עָלֶיהָ בְּעֵד – ונמצא שבשטר המכירה בין שמעון ללוי היה ראובן חתום עליה בתור עד, אַרְמוֹן אוֹמֵר אין בכך הודאה שהשדה אינה שלו, שיכול לטעון ולומר הַשְׁתָּא נוֹחַ לִי הָרִאשׁוֹן קָשֶׁה הֵימֶנּוּ, ולכך חתם על המכירה כדי שתתקיים ותצא מיד שמעון ליד לוי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, חתימה זו הרי היא כהודאה שאין השדה שלו וְאֵינָהּ אֶת זְכוּתוֹ. והרי ההלכה כחכמים, ומדוע פסק רבא כאדמון.

מתרצת הגמרא: אֲפִילּוּ תֵּימָא – אף אם תעמיד דעת רבא כרַבָּנָן, יש לחלק ביניהם, שכן הָתָם לגבי המערער שנמצא חתום על מכירת השדה, עֲבַד לַיהּ מַעֲשֶׂה – עשה מעשה וחתם, והמעשה חשוב כהודאה גמורה, אֲבָל הָכָא שיעץ המערער לקנותה, אינו אלא דיבור בעלמא, וּדְבּוּרָא עָבִיד אִינִישׁ דְּמִיקַּרֵי וְאָמַר – יתכן שידבר אדם במקרה דברים היכולים לשמש כראיה נגדו, ואף רבנן מודים שיכול לטעון שלכך אמר כן משום שהעדיף שתצא השדה לידי השני ויוציא ממנו בדין.

המשך מעמוד רכו

"קוצר מילי" של המשנה, שהיא "דבר קצר וכולל ענינים רבים" אינו מספיק, מפני ירידת הדור. ובברייתא דר' נהוראי הוא להיפך, שדברי המשנה באו בפירוט יותר, בהזכירה חולה, זקנה ויסורים, ולא רק זקנה כמו בברייתא. כן נמצא במשנה גם הטעם להחשיבות דתורה - כי שכרה בעוה"ז ובעוה"ב, ושאר כל אומנות רק בעוה"ז, והושמט טעם זה בברייתא.

- ודרך אגב: הציון (על הגליון) לברייתא זו "מס' סופרים פט"ז" - מקומו על המאמר במשנה, כי במס' סופרים (וכן גם בתוספתא ספ"ה) - הוא כלשון המשנה -

ויובן זה - בקיצור - ובהקדמה שהמדובר, הן במשנה והן בברייתא, הוא בנוגע ללמד את בנו. וע"פ מ"ש חנוך לנער ע"פ דרכו "יצטרך המלמד שיזרז אותו על הלימוד בדברים שהם אהובים אצלו לקטנות שניו ויאמר לו קרא כו' לא לעצם הקריאה לפי שאינו יודע מעלתה". והרי הבן שבגיל החינוך (והנשים וכלל עמי הארץ) אינו שייך עדיין ללימוד תורה לשמה, להיות כעבדים המשמשים את הרב שלא ע"מ לקבל פרס "עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה".

וגם במדריגת הבן חילוק, שבדור המשנה, ראשונים כמלאכים, גם הבן אהוב אצלו ומשתוקק לשכר דעוה"ב, ולכן גם ע"ז אפשר להמשיכו ללימוד התורה, משא"כ בדורות שלאחרי זה, דאנו כחמורים, שאינו משתוקק לעוה"ב, ולכן לא הוזכר שכר דעוה"ב בברייתא.

המשך בעמוד רל